

DR. MARTON JÓZSEF

A GLOBALIZÁCIÓ ÉS AZ ERDÉLYI RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZ

The primary mission of the Church (we could also call it the oldest global institute of the history) is to proclaim God, and be the witness of Him in front of the world. However beside fulfilling the primary mission it cannot forget the social status of people. Especially in the current globalised world has gain a bigger importance the universal characteristic. The Church should contribute to the social and cultural development of the different regions by its open attitude to all people and by its mission. The Catholic Church in Transylvania played a great part in this especially in the middle ages.

The Transylvanian Roman Catholic Church has been organised about one thousand years ago, and became a part of the Latin Western-Europe, where – at those time – a new world was about to born. Through the cooperation of the Church and the leaders of the states the new institutional system has started to develop, which connected and made Europe to work. The Catholic Church in Transylvania had the same catalytic role: it developed the society and educated people. It was an important part of the chain to West. The officials of the church hierarchy tried to introduce those European norms and institutes which were at those time European but also universal ones.

1. Az Egyház a 21. század kezdetén

Az Egyház (úgy is mondhatjuk: a történelem legrégebb globális intézménye) elsődleges küldetése az, hogy hirdesse az Istent, az Ő tanúja legyen a világ előtt. Isten üdvözítő tervét, mely az emberek javát akarja, kell megismertetnie, ahogy ezt Jézus Krisztus kinyilatkozattatta nekünk.¹ Elsődleges feladatának teljesítése mellett azonban nem tekinthet közömbösen az emberek fájdmára, a szegények helyzetére. „Az Egyház különösen érzékeny mindarra, ami sérti az emberi személy méltóságát”.² Ezért nem csak a gazdasági és társadalmi, hanem főként a kulturális és vallási mutatókra figyel. A személy és a népek integrális fejlődését kíséri figyelemmel.³ De nemcsak figyeli a „népek integrális fejlődését”, hanem erkölcsi tekintélyével kifejezésre is juttatja észrevételeit, eligazító tanítását. II. János Pál pápa a *Directorium generale pro catechesi* címmel 1997-ben megjelent dokumentumában fájjalóan állapítja meg, hogy sok helyen észlelhet ő, hogy a hagyományos kultúrákon eluralkodnak a külső hatások és az importált életformák. Ezek pedig „lépésről lépésre felmorzsolják a népek öntudatát” és sajátos értékeit. A közvetlen kommunikációs esz-

¹ Vö. *Directorium generale pro catechesi*, Vatican, 1997, p. 23.; magyarul: *A katekézis általános direktóriuma*, Ford. Diós István, Bp., 1998, 20.

² *Directorium generale pro catechesi*, Vatican, 1997, p. 18.

³ Vö. VI. PÁL, *Populorum progressio*, Vatican, 1967, p. 14.

közök révén rendkívül erős befolyásoknak vannak kitéve, amelyek sokszor olyan világnézetet erőltetnek rá az emberekre, melyek nin-csenek tekintettel a megszólított nép kulturális arculatára.⁴

A globalizáció tényét nem lehet megkerülni, ilyen vagy olyan formában tudomásul kell venni. Schütz Antal teológus már 1934-ben megállapította, hogy „a legkülönfélébb közös érdekszálak behálózzák az egész lakott, sőt a lakható világot, a szellemi, gazdasági és politikai kapcsolatok szövevényes hálózata fonja össze az egymástól legtávolabb eső népeket is.”⁵ Jó és rossz következményeit a következőképpen összegezte: „ha Japánban egy laboratóriumban valami felfedezés történik, egy hét múlva tudomást vesz róla az egész olvasó vagy rádió-hallgató világ, és egy-két év múlva a technika szárnyain szétrepül betű szerint az egész világba. Ezzel formailag is valóssággá vált az emberiség életének egységessége, amint óriási demonstrációban megmutatta a világháború; minden nép és minden földrész bele volt vonva ebbe a mérkőzésbe, melynek hatásait is megérzi minden nép, az ún. semlegesek csakúgy, mint a résztvevők.”⁶

2. A globalizáció sajátosságai

Napjainkban a globalizáció, mint politikai-technikai kategória vonult be a köztudatba és vált divatos fogalommal. Ha valaki a társadalomtudományokban érdeklődésre számot tartó művet kíván alkotni, jó oka van, hogy mondanivalóját a globalizálódás köntösébe bújtassa. Ma olyan politikai, társadalmi és gazdasági összefüggéseket is a globalizáció fogalmával illetnek, amelyeket korábban együttműködés, kapcsolati rendszer, munkamegosztás, integráció stb. szóhasználatlaltal ugyanúgy, sőt talán még egyértelműbben tudták megfogalmazni.

Magát a „globalizáció” fogalmát az informatika korszerű eszközeinek megjelenése állította a figyelem előterébe. Az információáramlást elősegítő rendszerek segítségével lehetővé vált a világ különböző pontjain lezajló folyamatok egyidejű nyomon követése. Ugyanezt a tendenciát táplálja a politika átfogóbb jellegűvé válása. Ennek talán leglátványosabb megnyilvánulása, hogy különböző társadalmi szervezetek, mozgalmak a globalizáció zászlaja alatt fogalmazzák meg tiltá-

⁴ *Directorium generale pro catechesi*, Vatican, 1997, p. 21.

⁵ SCHÜTZ Antal, *Isten a történelemben*, SZIT. Budapest, 1934, 264.

⁶ SCHÜTZ Antal, *Isten a történelemben*, SZIT. Budapest, 1934, 265.

kozásukat és szervezik meg tiltakozó akcióikat a fennálló társadalmi-gazdasági rendszerek antihumánus megnyilvánulásaival szemben.⁷

A globalizáció rendkívül összetett jelenség, de leginkább a gazdasági-társadalmi vonatkozásaira figyelünk fel, bár a szakértők régebbinek mondják a kultúra vagy a sport globalizációját.⁸

Rendkívül érdekes, hogyan alakult ki a globalizáció intézmény-rendszere. A főszereplők egyik oldalon a *nemzetállamok*, a másikon a *multinacionális vállalatok*. Fontos körülmény, hogy eddig mind a bürokratikus, mind a piaci koordináció globlizálására létesített intézményeket a nemzetállamok hozták létre.⁹ A vallásos emberek a nemzetállamokban képesek voltak egyrészt befolyásolni, másrészt szabályozni a közélet szféráinak etikai normáit. Napjainkban pedig a nemzetállam a globalizáció eszmei hatására „mostohagyermekké” vált.

A globalizáció autonóm logikájával számos rést ütött a régi bizonyosságok falán. A globalizáció folyamata – kivált a kultúrák tartományában – átvette a normák, értékek és minták meghatározásának szerepét, s felgyorsította az individualizáció, a differenciálódás és a szekularizáció felé mutató trendeket. Az egyházi intézményekre is kihatással van, egyre inkább csökkenti a vallás szerepét a kultúra alakításában. Szekularizált világfelfogásával igyeckszik a vallásos hit szerepét háttérbe szorítani a tudományosság javára. A keresztény társadalomnak és erkölcsi életnek keretet biztosító örök érvényű természeti törvények helyébe a hatóságok által felállított morális mértékeket helyezi. Ezáltal olyan atomizált társadalmat alakíthat ki, amelyben az emberi kapcsolatok személytelenné válnak és a személyiség nélküli „szubjektum”-ok teszik ki a tömeget.¹⁰

Vannak olyan társadalmi jelenségek, amelyek kifejezetten a globalizáció dominálásáról árulkodnak. Az egész világot átfogó, egységes gazdasági rendszer alakult ki. Nemcsak az egyre fejlettebb technológia lesz általános, hanem uniformizálódnak, illetve unifor-

⁷ CSIKÓS-NAGY Béla, *Gazdasági globalizáció*. In: *Ezredforduló (2002) 1*. Szerk. GLATZ Ferenc, Bp. 24.

⁸ CHIKÁN Attila, *A globalizáció és a gazdasági tevékenységek koordinációja*. In: *Ezredforduló (2001) 1*, Szerk. GLATZ Ferenc, Bp. 24.

⁹ CHIKÁN, *A globalizáció és a gazdasági tevékenységek koordinációja*, i. m. 26.

¹⁰ *A Nemzetközi Katolikus Értelmiségi Mozgalom–Pax Romana 2000. szeptemberi, párizsi Kongresszusának Záródokumentumából*, Ford. KIS Marianne, In: *Mérleg 2000/3*. 327.; SEGESVÁRY Viktor, *A nyugati civilizáció ezredvégi válsága*, Kairosz, 2001, 159.

mizálják az emberi szükségleteket is. Ma a világ valamennyi repülő-terén ugyanazokat a termékeket lehet megkapni, ugyanazok a tollak vannak az írószerboltokban, ugyanazon üdítőket követelik maguknak a gyermekek, ugyanazon tévéműsoroknak van sikere és ugyanazokat a slágereket éneklük mindenütt. De az igénykielégítés módja is uni-formizálódik. Az amerikai bevásárlóközpont-kultúra a világ minden sarkában meghonosodik. Sajnos, hogy a piac nem csupán az árucikkek és a kereskedelem szabályozójává válik, hanem mélyen áthatja a szabadidő eltöltését, a kulturális kezdeményezéseket, sőt a vallásos megnyilvánulásokra is kihat.¹¹

Egyre több országban és egyre több ember szemében átalakul a vallási meggyőződés is, amely többé nem tekinthető olyan szerzett tulajdonságnak, olyan örökségnek, amely kialakítja az ember identitását. A mai keresztény, a vallási meggyőződés individualista fejlődésiránya következtében, az egyéni döntést tekinti fontosnak. A hitet személyes tettek tartja, mely szabad, s nem része a kollektív azonosság örökségének. Minden nemzedék maga dönti el, hogy követi-e, és hogyan követi az Evangéliumot. Ez önmagában nem is volna baj. A veszély abban rejlik, hogy a keresztény egyént alakító vallásos megnyilvánulások is a fogyasztó „piackultúra” részévé válnak. A hívek döntéshozatalában a hitigazságok, a liturgia, az értékes vallási hagyományok és egyéb vallási értékek megítélésében már nem az igazságuk játszik szerepet, hanem az, hogy mennyire elégíti ki az igényeiket. Ennél a gondolatnál szeretném kiemelni, hogy mennyire helyesen cselekszik a romániai ortodox egyház, amikor hűségesen kitart az ősi ortodoxia és ortopraxis mellett. Nem adja fel az egyetemes értékeit és etikai normáit, nem alkalmazkodik a mai ember új igényei és elvárásai kedvéért. Képes nyomást gyakorolni az ország törvényhozó intézményére, csakhogy a keresztény elvek érvényesüljenek.

Ha összefoglalóan akarjuk értékelni a globalizációt, abból a megállapításból célszerű kiindulnunk, hogy önmagában semmi nem jó vagy rossz, így a globalizáció sem. Megvan a kedvező és kedvezőtlen hatása egyaránt. Mi tesszük ilyenné vagy olyanná. Igaz, sokan, főként a hátrányos helyzetű emberek úgy tapasztalják meg a globalizációt, ami rájuk volna kényszerítve. Az államok (leginkább a kis államok)

¹¹ CHIKÁN Attila, *A globalizáció és a gazdasági tevékenységek koordinációja*. In: *Ezredforduló (2001) 1*, Szerk. GLATZ Ferenc, Bp. 27.; SEGESVÁRY, i. m., 158.; KISSINGER, Henry, *Korszakváltás az amerikai külpolitikában?* (Ford. KOVÁCS A.), Panem – Grafo, Bp. 2002, 165–182.

úgy ítélik meg – mert így élük meg a globalizáció folyamatát –, hogy rendkívüli módon leszűkült a döntési szabadságuk foka. Még nem lehet tudni, hogy a gazdasági fejlődést célzó és a fejlődésben lemaradt államokat felemelni szándékozó globalizáció milyen hatással lesz a fejletlen térségekre. „Elképzelhető, hogy további lemaradást generál, és ezzel globális katasztrófához vezet. Bármiféle globalizáció – elke-rülhetetlenül – magában hordozza azt a lehetőséget is, hogy gyötrel-mes tehetetlenséget idéz elő, ha a milliók életét befolyásoló döntések kicsúsznak a helyi politikai irányítás kezéből.”¹²

A katolikus egyház megítélése szerint a globalizációnak szolgálnia kellene az emberi személyt, a szolidaritást és a közjót. Két elvet mindenképpen tiszteletben kellene tartania. Először is kihangsúlyozandó, hogy az emberi személy cél és nem eszköz, alanya és nem tárgya a kereskedelemnek. Másodsor: tiszteletben kellene tartania a kultúrák sokféleségét. Minden emberi kultúra érték. A kis népek kultúrájának leértékelésével a globalizáció nem lehet a kolonizmus új formája.¹³

3. A római katolikus egyház Erdélyben és a „globalizáció”

Az Egyház – főleg a történészek szemléletében –, mint intézmény is kezelendő. Elfogadható eljárásnak mondható, habár az Egyháznak ez a megközelítése – amint a bevezetőben megfogalmazódott –, nem tükrözi egyértelműen az elsődleges küldetését. Az viszont történelmi igazság, hogy az Egyház intézményrendszerével a társadalmat mindig befolyásolta és befolyásolja.

A római katolikus egyház mindig igyekezett katolicitását, egyetemes mivoltát megtartani. Minden nép felé való nyitottságával, missziós küldetésével hozzájárult az adott régiók társadalmi, kulturális fejlődéséhez. Erdélyben, különösen a középkorban, töltött be ilyesfajta szerepet.

A következőkben – a teljesség igénye nélkül – próbáljuk meg rövid történelmi áttekintéssel érzékeltetni, hogy Erdélyben a római katolikus egyházon keresztül hogyan érvényesültek azok az európaisággal együtt járó jellegzetességek, amelyeket a mai szóhasználatnál globálizációs megnyilvánulásoknak nevezhetünk.

Az erdélyi római katolikus egyház Erdélyben 1000 évvel ezelőtt szerveződött, és abba a „latin” nyugat-európai szférába tagolódott bele, ahol – éppen akkor – egy új világ volt kialakulóban. Történelmi tény, hogy az ezt megelőző időszakban, a korai középkorban, a római

¹² KISSINGER, *Korszakváltás az amerikai külpolitikában?*, i. m., 15.

¹³ SZTRILICH Á., *Globalizáció?*, In: *A Lélek Szava*, XXVI. Évf. 1. sz. 2002/1. 15–16.

egyház missziós területe, Nyugat-Európa, az anarchikus állapotok megszüntetése érdekében inkább rászorult az egyház társadalmi-kulturális vonatkozású szolgálatára, mint Bizánc. Püspökségek, székeskáptalanok, kolostorok elsődleges küldetésük mellett sokat tettek Európa népeinek kulturális és társadalmi életének fejlesztésében. Az Egyház és az államok vezetőinek kölcsönös együttműködése következtében fejlődött ki az az intézményrendszer, amely egybe-kapcsolta és működtette Európát.

Erdélyben is a katolikus Egyház évszázadokon keresztül betöltötte a társadalmat fejlesztő és a népet nevelő katalizátori szerepét. Elsősorban az egyház volt az összekötő kapocs „nyugat” felé. Az egyházi hierarchia személyiségei igyekeztek azokat az európai normákat és intézményeket meghonosítani, amelyek önmagukban akkor európai, de valójában egyetemes jellegűek voltak. Állításainkat próbáljuk meg konkrét tények felsorolásával bizonyítani:

1) Az erdélyi katolikus püspökök különböző országokból jöttek, és munkájukkal gazdagították a hont. Az 1241-es tatárpusztításkor meghalt Raynaldus, normandiai francia volt; az 1300-as évek végén Maternus (+1399), a brandenburgi származású püspök vezetésével tartott egyházmegyei papi zsinat végzései fennmaradtak. A szász Goblinus (+1386), a lengyel Nicolaus (+1401) és az olasz Matteo de la Bischino (+1461) érdekes módon színesítik a püspöki palletát a 15. században. Kapisztrán Szent János tanítványa, az olasz Gabriel Veronai (+1475) először, mint ferences hittérítő tevékenykedett Erdélyben, majd püspökként kormányozta az egyházmegyét. A középkori püspöksort lezáró Statileo János (+1542) dalmát volt.¹⁴

2) Európa-szerte a középkori várasiasodás jelzői a koldulórendek voltak. Egy-egy városnak életerejéről, szellemi fejlődéséről árulkodtak jelenlétükkel a domonkos és ferences kolduló szerzetesek. Kolozsvár, Gyulafehérvár, Szeben, Brassó, Beszterce, Marosvásárhely városok több kolostorral és kolostori iskolával dicsekedtek, ami akkor tipikus európai jelenségnek számított.¹⁵ Ezekben, és más erdélyi mezővárosokban – akárcsak Európa fejlettebb részein – a helyi plébánosok irányításával már a 14–15. században városi kórházak, szegényeket segítő intézmények működtek.¹⁶

¹⁴ TEMESVÁRY János, *Erdély középkori püspökei*, Cluj-Kolozsvár, 1922.

¹⁵ Vö. J. le GOFF, *L'implantation des ordres mendicants*, In: *Anneles*, E. S. C. 23/1968, 336–337.

¹⁶ FÜGEDI Erik, *Kolduló barátok, polgárok, nemesek*, Budapest, 1981, 57–72.

3) A pénz Európában a 14. században lett újra a társadalmi kapcsolatok legfőbb meghatározója. A pénz-vonalán történő lassú felzárkózás Erdélyben is kimutatható. Az egyházmegye területére nem hiába jöhettek be az 1330-as években a pápai dézsmaszedők. Igaz, hogy Erdély népe pénzügyileg ítélve a történelem folyamán mindvégig (talán még ma is!) hiányosságokkal küszködött. Erdély történetéből ismerős, hogy egy adott pillanatban a legfőbb nézeteltérések is ekörül bontakoztak ki. Nagy Lajos és Luxemburgi Zsigmond királyok uralkodásainak helyi szintű nehézségei is a pénzhiányban keresendő, amely az 1437/38-as bábolnai parasztfelkelésben csúcspontot ért el.

4) A búcsú-engedélyezésekkel egybekötött templomépítések, közintézmények létesítése terén nálunk is ugyanazok a szabályok és eljárások voltak érvényben, mint Európában.

5) Tehetősebb klérikusok és polgárok szentföldi és nyugati (Róma, Aachen, Köln, Compostella, Marizell) zarándoklatra vállalkoztak. Ezek a kegyhelyek egyszerre a népek találkozó helyei, Európa összetartozásának bizonyosságai is voltak, amelyek nagyban elősegítették a nemzeti sajátosságok és kultúrák megismerését. A zarándokok nemcsak lelkileg töltekeztek, hanem az úton szerzett gazdasági és egyéb kulturális tapasztalatokkal.¹⁷

6) Közismert az erdélyi egyetemisták külföldi peregrinációja. Többen fordultak meg Krakkó és Bécs egyetemén, de nem hiányoztak a párizsi, a páduai egyeteméről sem. Azt sem szabad elhallgatnunk, hogy a középkori külföldi egyetemrejáró k legfőbb célja a nyugati kereskedő-partnerek megszerzése volt.¹⁸

7) Maga az erdélyi reformáció is, mint történelmi jelenség, teljesen európai. Olasz, német, lengyel és más nemzetiségű reformátorok Erdélyben otthonra találtak. Adott volt számukra az a kultúrmielő, amelyben nyelvi- és egyéb nehézség nélkül nézeteiket továbbíthatták.

8) Az Erdélyben létesített főiskolákban (Kolozsvárt 1581, Gyulafehérvár 1622, Kolozsvár 1698) a külföldi egyeteméről felkészülten hazatért tanárok mellett találunk német, holland, francia, lengyel és más nemzetiségűeket, akik az adott korszakok egyetemes műveltségének terjesztői voltak. Antonio Possevino, Suenieri, Van-

¹⁷ PÁSZTOR L., *A magyarság vallásos élete a Jagellók korában*, Bp., 2000, 128–132.

¹⁸ TONK Sándor, *Erdélyiek egyetemrejárása a középkorban*, Bukarest, 1979, 43; KÖBLÖS József, *A jagellókorai egyházi középélet egyetemjárása*, In: *Az értelmiség Magyarországon a 16–17. században*, Szeged 1988.

grocitius (Wujek Jakab),¹⁹ Alfonso Carillo Kolozsváron tevékenykedő jezsuita atyák, Johann Heinrich Bisterfeld, Ludwig Philip Piscator, Martin Opitz, Jakab Koprach gyulafehérvári tanárok²⁰, Pállya István, Hell Miksa piarista szerzetesek nevei fémjelzik a 16–18. századi erdélyi akadémiák színvonalát.

9) A 18. században, a felvilágosodás hozta „habsburgi iskolapolitika” a gyulafehérvári római katolikus püspökök irányításával valósult meg. E korszakból hadd említsünk meg egy pár gyulafehérvári római katolikus püspököt. A székely Mártonffy György (+1721), a szász Sorger Gergely (+1749), a román Sztoyka Zsigmond Antal (+1770), a piarista szerzetes Bajtai József (+1772), az olasz Manzador Pius (+1774), a magyar Batthyany Ignác (+1798) erdélyi püspökök nagy szerepet játszottak a népoktatás kiépítésében.²¹ Mária Terézia idején a népoktatást szabályozó Ratio Educationis alapelveit az erdélyi körülményekhez alkalmazva az exjezsuita Mártonfi József (1798–1815 között erdélyi püspök) dolgozta ki, amely 1781-ben a Norma Regia („Királyi Szabályrendelet”) néven jelent meg.²²

10) A 19. századtól kezdve Erdélyben is érezhető az egyházak kulturális szerepének csökkenése. A katolikus egyház a politikai- és a társadalmi életből fokozatosan kiszorult. Megmaradt intézményein keresztül azonban továbbra is az egyetemesség szolgálatában állt és áll.

Különösen a szerzetesrendek és egyházi egyesületek emelkednek legkönnyebben felül a nemzeti mivolton. Számukra a nemes cél és az egyetemes egyház ügye a fontos. Nem fölösleges megjegyezni, hogy az Erdélyi Stáfanita ferences rendtartomány a két világháború között Kinában létesített és tartott fenn missziós központot.

A római katolikus szerzetesek Erdélyben ma is az „egyetemes-ségről” árulkodnak. Az 1989-es események után soraikat újrendező szerzetesrendek továbbra is megtartották nemzetközi kötődésüket. Nem számítva az alkalmi tevékenykedőket (az ún. külföldi előadókat), az erdélyi szerzetesközösségekben több nációból idehonosodott tagokat találunk. Pl. Bajor Mallaersdorf-i ferences apácák irányításával gondozzák a csíkszépvízi (Hargita m.) és kézdiszent-

¹⁹ BITAY Árpád, *Az erdélyi Róm. Kat. Status Gyulafehérvári „Majláth” Főgimnáziumának megalakulása*, Arad, 1930, 24–35.

²⁰ JAKÓ Klára, *Egyetemi, főiskolai kezdeményezések Erdélyben a XVI–XVIII. Században*, In: *Emlékkönyv, „Az erdélyi magyar felsőoktatás évszázadai”*, Szerk. Faragó-Incze-Katona, Bp. 1996, 9.

²¹ KOSÁRY D., *Művelődés a XVIII. Századi Magyarországon*, Bp., 1996³, 749–775.

²² KOSÁRY D., *Művelődés a XVIII. Századi Magyarországon*, Bp., 1996³, 426–428.

léleki (Kovácsna m.) öregeket, nevelik a székelyudvarhelyi sok gyermekes családból kikerülő óvodásokat; francia klarissza apácák imádkoznak Csíksomlyó csendes magányában; spanyol és az olasz jezsuita atyák jeleskednek a teológiai tudományok közvetítésében; lengyel minoriták végeznek lelkipásztori munkát Aradon; német ferences nővér szervezett Gyulaféhevárt román nyelvű magán iskolát; az indiai Teréz-anya Szeretet Misszionárius nővérei végeznek karitatív szolgálatot Sepsiszentgyörgyön.

Helyi közösségeinkben nem kis számban találkozunk az olasz Focolare, a spanyol Cursillo, a német Kolping és Schönstatt, az ír Mária Légió, az olasz Neokatekumenátus, a francia Taizé mozgalmakkal.²³ Erdélyi vezetőik állandó kapcsolatot tartanak fenn az alapító központokkal, ami már önmagában nyitottságot feltételez.

Mindezek a felsorolt példák jól igazolják, hogy a római katolikus egyház Erdélyben mindig az egyetemesség szellemében gondolkodott és tevékenykedett.

4. A globalizáció hatása a kereszténységre

Évszázadokon keresztül az egyház történelmi tényezőként szerepelt. Nagy befolyással volt bizonyos területek civilizációjára és a népek kultúrájának alakulására; érték-meghatározó szerepet töltött be, szabályozta a közélet szférájának etikai normáit. Ma pedig azt vesszük észre, hogy az egyház lesz a globalizáció szereplője, hogy ne fogalmazzunk túl keményen: kiszolgáltatottja. Tény, hogy a globalizáció komoly kihívást jelent az egyház(ak)nak.²⁴ De azt is el lehet fogadni, hogy a globalizáció jó eszköz lehet az egész emberiség szolgálatára. Ehhez viszont az szükséges, hogy az Egyház korszerű szociális tanításával összhangban legyen. Ezért a következő elveket ajánlatos mindenképpen szem előtt tartani: - Az etikai elvekkel összhangban a globalizációnak növelnie kell az emberi jólétet. - Szükség van a szabad piac szabályozására, mivel az automatikusan nem biztosítja a közjót. - A szabad piac szabályozásához szükség van a nemzetközi egyezményekre és intézményekre. - A nemzetközi piacot nemcsak a nemzeti és nemzetközi autoritásnak, hanem a civil szervezeteknek is ellenőrizniük kell. - Külön figyelmet kell szentelni a fejlődő országoknak. - A gazdasági és szociális egyezményeknek az etikai értékeken kell alapulniuk, s ezek közül az első az emberi méltóság. -

²³ Gyulaféhevári Főegyházmegye Zsinati Könyve, Kolozsvár, 2001, 131.

²⁴ HOHN, Hans-Loachim, Contextual Theology, *Missio*, 1997.

Fontos a keresztények ökumenikus magatartása, mivel választ a globalizációra csak közösen adhatnak.²⁵

A felsorolt elvek túl általánosan hangzanak. Gyakorlati kivitelezésük csak kismértékben tartozik az Egyházra. Az Egyház viszont mégsem tanúsíthat mimóza magatartást, nem zárkozhat el a kihívások elől. Kitartóan keresnie kell a hit és az élet, az érzelem és az erkölcs szintézisét, valamint hűségeseznek kell maradnia egy olyan társadalom eszméjéhez, amely boldogabb, igazságosabb, és amely senkit sem rekeszt ki. Kötelessége előmozdítania az igazságot, a békét és az emberi fejlődést. Védelmeznie kell az emberi jogokat azáltal, hogy a politikusokat, a tervezőket és a végrehajtókat kellőképpen felvilágosítja szakmai szolgálatuk emberi és erkölcsi oldaláról. Ebben rejlik az Egyháznak a globalizációt szolgáló tevékenysége. II. János Pál pápa pontos megfogalmazását idézve: „Az Egyháznak az evangélium fényénél vállalnia kell a kultúra és a kultúrák minden pozitív értékét,²⁶ és el kell utasítania azokat az elemeket, melyek akadályozzák az egyes személyek és a népek hiteles lehetőségük szerinti fejlődését”.²⁷

²⁵ SZTRILICH Ágnes, *Globalizáció?*, In: *A Lélek Szava*, XXVI. Évf. 1. sz. 2002/1. 15.

²⁶ Vö. GS II. fej. 53–62. p.; VI. PÁL, *Evangelii Nuntiandi*, p. 20.

²⁷ *Directorium generale pro catechesi*, Vatican, 1997, p. 21.